

Dokumenttyp Rutin	Ansvarig verksamhet Barn, unga och familjhälsa	Version 5	Antal sidor 4
Dokumentägare Lisa Lindqvist Verksamhetsutvecklare	Fastställare Monica Hammar Verksamhetschef	Giltig fr. o.m. 2024-02-08	Giltig t.o.m. 2026-02-07

Språk och kommunikationsbedömning vid 2½ år metodbeskrivning och remissgång

Gäller för: Barn, unga och familjhälsa Barnavårdscentraler Värmland

Screening görs då barnet är 2½ år +/- två månader. Avsätt 45–60 min för hela 2½-årsbesöket. Till kallelsen bifoga bilaga "Frågeformulär till föräldrarna vid 2½ år".

Kalla vid behov två gånger. Dokumentera i journalen om föräldrar avböjer deltagande.

Förberedelse

Före besöket ska sjuksköterskan gå igenom BHV-journalen och se över tidigare hälsoövervakning och utveckling. Använd blankett "Arbetsformulär vid 2½ års besöket". Speciell uppmärksamhet på:

- Avvikelse, t ex prematuritet, kronisk sjukdom, generell utvecklingsförsening. Har barnet kontakt med barnläkare, psykolog eller liknande?
- Hörselnedsättning eller arvet för hörselskada?
- Tidigare bedömning av språkutveckling vid 6, 10 och 18 mån ålder.
- Ärftlighet för sen språkutveckling och/eller läs- och skrivsvårigheter. Denna fråga gäller inte bara barnets syskon och föräldrar, utan även far- och morföräldrar, liksom kusiner till barnet. Vi är inte ute efter ärftlighet för läspning, R-fel eller liknande, utan för sent utvecklat språk.
- Flerspråkig miljö. Anteckna vilket/vilka språk som talas i familjen (F) och vilket språk som talas i omgivningen (O).

Vid besöket

Var uppmärksam på hur barnet talar och betar sig redan i väntrummet före besöket.

Gå tillsammans med föräldrarna genom "Frågeformulär till föräldrarna vid 2½ år". Det är föräldrarnas svar och sjuksköterskans observation av barnet som ligger till grund för ev vidare åtgärder.

Undersökningen

Låt inte barnet se leksakerna före själva bedömningen. Målsättningen med leksakerna är att skapa kontakt med barnet och inbjuda till samtal kring materialet. Du ska försöka få en uppfattning om barnets förmåga att kommunicera. Notera om barnet kan förstå ord, förstå meningar, härma, benämna, tala i tvåordssatser. Hur är barnets förmåga och vilja att kommunicera och samspela verbalt och icke verbalt?

Materialet som används består av nio föremål; docka, boll, kopp, fat, sked, hund, ko, en stor bil och en liten bil.

Samtidigt som barnet leker, anteckna vad hen yttrar i avsett arbetsformulär.

Presentera inte alla sakerna samtidigt.

Ta fram föremålen, ett i sänder, och be barnet benämna. Säg "Titta, vad är det här?" Skriv ner hur barnet säger med hemmagjord fonetisk skrift på arbetsformuläret. Försök få barnet att härma. Ta t ex fram kon och säg "Muu". Fråga "Vad säger hunden?", "Hur låter bilen?".

För att få en uppfattning om barnets ordförståelse kan du t ex ta fram en bil och en boll. Säg "Ge mig bollen". Be också barnet peka ut olika kroppsdelar på sig själv. Säg "Här är dockans näsa, var har du din näsa?".

Förstår barnet prepositionen "i" eller "på". Säg "Lägg skeden i lådan" eller "Sätt fatet/ tallriken på koppen/muggen".

Förstår barnet begreppet "stor" och "liten"? Säg "Kör den stora bilen till mig" eller "Kör den lilla bilen till mamma".

Förstår barnet en enkel uppmaning? Säg "Hämta bollen som ligger i lådan" eller något liknande.

Fyll också i sida 2 i arbetsformuläret. Skriv ett exempel på en lång mening som barnet säger.

Anteckna hur motorikbedömningen utfaller. Det finns också utrymme för egna kommentarer omkring undersökningen och barnets beteende.

Flerspråkighet

Tal-, språk- och kommunikationsbedömningen kan användas på barn med annat modersmål. Då sker undersökningen via föräldern, som ställer samma frågor på modersmålet. Kan föräldern inte svenska ordentligt, använd tolk. Svar på något språk över huvud taget accepteras, men notera vilket språk barnet använder.

Om utfall vid flerspråkighet gör förnyad test vid tre år före remiss till logoped.

Dokumentation

Blankett "Arbetsformulär vid 2½ års besöket" sparas ner i journalen. I journalen markeras utfallet under sökordet "Språklig utveckling" samt i "Uppföljning av utveckling 2½ år".

Bedömning

Väg samman BHV-sjuksköterskans bedömning och vårdnadshavares svar. Om det vid 2½ år behövs en utökad information om barnet från förskolan, ska formulär "Frågor om barnets hälsa och utveckling" användas. Föräldrarna informeras och uppföljning sker vid 3 år.

Uppföljning vid 3 år av de barn som har:

- Antal ord 25–50.
- Dålig medverkan, fast barnet verkar förstå bra
- Då föräldrarna avböjer remiss vid 2½ år
- Beakta eventuell hörselpåverkan, se hörselfrågor i flödesschema, bilaga 1, för eventuell remiss till hörselvården.

Då används blankett "Arbetsformulär vid 3 års-uppföljning av 2½ års besöket" och bilaga till kallelse "Frågor till föräldrar när barnet är 3 år".

Lekmaterialet är nu utökat med en säng och ett tåg.

Remisskriterier vid 2½ års ålder

Om barnet har avvikelser på ett av nedanstående ska det remitteras till logoped:

- Barn som inte har kommit igång att prata eller inte uttrycker sig i meningar (Antal ord 0–25 / saknar tvåord-satser)
- Barn som är svårförståeliga även för familjen.
- Barn som har svårt att förstå enkla instruktioner.
- Svårigheter att tugga och/eller svälja
- Föräldraoro kring barnets tal, språk och kommunikationsförmåga.

Remisskriterier vid 3 års ålder

Om barnet har avvikelser på ett av nedanstående ska det remitteras:

- Barnet som saknar treord-satser
- Barn som inte förstår uppmaning i två led
- Barn som har svårigheter att tugga och/eller svälja
- Föräldraoro finns kring barnets tal, språk och kommunikationsförmåga

Stammar barnet? Vid stamning föreligger särskilda remisskriterier, se Rikshandboken: "Språk och tal" samt "Stamning hos barn".

Remiss till Logopedenheten

Ifylld blankett "Arbetsformulär vid 2½ års besöket" sparas ner i journalen. När remissen skickats tittar logoped på det ifyllda arbetsformuläret själva.

Om annan problematik än en ren språklig försening föreligger, som t ex misstankar om utvecklingsförsening, bristande kontakt och/eller dålig ömsesidighet ska barnet även bedömas av FBHV-psykolog. BHV-sjuksköterskan kan diskutera barnet med BVC-läkaren (som ev undersöker barnet) inför denna remiss.

Viktig information i remissen till logopedenheten är om man diskuterat remiss till FBHV-psykologen, men familjen avböjt detta.

Vid behov remiss till hörselvården (se flödesschema. bilaga 1.)

Dokumentet är utarbetat av: Lisa Lindqvist Helena Löfwenhamn

Flödesschema

